

# UKININKAS

tautiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

*Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!*

---

## Valdžios spąstai.

Aš noriu pakalbėti apie biaučius vaisius, kuriuos mums atneša dabar ir gali atnešti dar daugiaus ateityje maskolių apšvietimas arba, teisingiaus pasakius, tie visi nuodai, kuriais jie mums svaigina galvas ir nori paversti mus į stačiatikius ir maskolius. Apie tai jau buvo rašyta mūsų laikraščiuose: žingeidus skaitytojas atras nekurias žinias apie valščių mokyklas ir jų mokintojus „Varpe“ „Ukininke“, „Tėvynės Sarge“ ir kituose mūsų laikraščiuose. Bet yra ir toki įrankiai maskolių apšvietimo, apie kuriuos arba mažai arba visai nebuvo rašyta. Aš kalbu čia apie eglukes, kurias maskoliai pradeda taisyti per Kalėdas vaikams ir jų tėvams valdžių mokyklose, apie visokius vakarus su maskoliškais dainavimais, apie skaitymus arbatnamiuose ir kitus. O tiems naujiems prajovams maskoliškos dvasios ir gudrybės suvisai neprošali bus mums ir arčiaus prisiveizėti.

Seniaus lietuviai nė girdėte negirdėjo apie kalėdines eglukes. Sulaukus Kučių visa ukininko šeimyna, pasimeldus savo prigimtoj kalboj, susėsdavo už šienų apdėto ir baltai uždengto stalo, ir visi linksmi valgydavo „plotkas“ arba, kaip pas mus sako. „Dievo pyragus“, žuvį, silkes, žirnius ir kitus paprastus Kučių valgius; po to, pasimeldę dar ir pagiedoję šventas giesmes, tykliai ir ramiai nueidavo gulti. Teippat tykliai ir

ramiai praleisdavo ir visas Kalėdų šventes. Niekas ir nemislyjo apie kokias ten eglukes, maskoliškus pyragus ir saldumynus ir apie sėbravimą su maskoliais. Bet šitai atsiranda nauja srovė. Sodiečių vaikus ir jų tėvus valsčiaus mokintojai, raštininkai ir kiti caro tarnai pradeda užprašinėti per Kalėdas ant eglikių, žada parodyti jiems tikrus stebuklus, dalyti maskoliškas knygutes, saldumynus ir maskoliškus pyragus vietoj „plotku“. Ir tas viskas dykai! kaip-gi čia lengvatikiai ukininkai arba jų nekalti vaikai gali iškęsti nenuėję. Ir ant eglikių pradeda plaukti kudikėliai ir suaugę vyrai ir moterys: visi stebisi iš žibančių žvakėmis eglikių, laišos žiurėdami į kabančius saldumynus, obuolius blizgučius ir maskoliškus pyragus ir ryja seilę, — užmiršta suvisai ir apie savo katalikiškas Kalėdas ir apie „Dievo pyragus“. O maskoliai to tiktai ir laukia. Jie tuojaus pradeda susirinkusiems pasakoti apie naudą maskoliško apšvietimo, apie reikalingumą bendravimosi ukininkų su jais — maskoliais, giria Maskoliją, jos carą ir visus maskolių „šventuosius“. O lengvatikiai ukininkai ir jų nekalti vaikai džiaugiasi ir didžiuojasi tuo, kad su jais — prastais žmonėmis, kaip su sau lygiais, kalba tokie ponai ir dar-gi... maskoliškai.

Ir tai ne išmislas. Tokie atsitikimai lietuvių gyvenime kasmet vis auga. Taip, pabaigoj 1896 ir pačioj pradžioj 1897 m. kalėdinės eglukės buvo įtaisytos Salakiuose (Zarasų pav.), Kupiškyj (Aukm. pav.) ir Skaudviliuose (Raseinių pav.)\* Skaudviliuose, kaip giriasi pati valdžia savo atskaityje, iš valsčiaus kasos buvo paimti 32 rub. Už tuos pinigus pripirko gudiškų knygelių ir saldumynų, kuriuos paskui ir dalijo susirinkusiems vaikams. Prie eglikių vaikai giedojo „Bože caria chrani“ ir dainavo maskoliškas dainas. Lyg ant juoko ir patyčių mums, tas dainas maskolių valdžia vadina tautiškomis ir tėvynainiškomis. Ant vakaro, giriasi maskoliai, neskaitant mokintinių buvo valsčiaus staršina, trys storastos ir daugybė ukininkų. Antruose metuose, tai yra pabaigoj

\*) Žr. „Cirkuliar Vilenskago učebn. okruga“ (C. V. U. O.) 1897 m. № 3.

1897 ir pačioj pradžioj 1898 m.<sup>3</sup>, skaitlius eglikų Kauno redybos mokyklose jau užaugo lygi 10: 6 d. Sausio buvo Raseiniuose, 25 gruodžio — Šalakiuose, 28 gruodžio — Konstantinavos mokykloje (netoli Aukmergės), toj pat dienoj — Luknikiuose (Šiaulių pav.), Girsudžiuose (Panevėžio pav.) ir nekuriuose miesteliuose Zarasų pav. (Smalvėnuose, Abeliuose ir k.\*). Visur — kaip paduoda maskoliškos žinios — ant eglikų buvo daugybė ukininkų: Konstantinavoj tarpininkas („posredninkas“) pasakė ukininkams kalbą apie naudingumą maskoliškų mokyklų, apie tai, kad valdžia ir mokyklos norinčios žmonėms gero, trokštančios padaryti juos ir jų vaikus tikrais tarnais gudų caro ir t. t.; kitose vietose, kaip Lauknikiuose, sugraudinti ukininkai dėkavojo mokintojui už suteiktas jiems ir jų vaikams tokias netikėtas mylistas ir pasilinksminimus. Trečiuose metuose eglikės vėl atsikartojo: Rietave (30 gruodžio), Luknikiuose (27 gruodžio), Raseiniuose (7 sausio) ir nekuriuose mokyklose Zarasų pav.\*\*\*) Siekis tų eglikų, sako maskoliai, yra lavinimas mokintiniuose ir ukininkuose jų tautiškų jausmų ir meilės tėvynės. (suprask: garbinimo caro ir visų valdžios padavadijimų. *Red.*)

Kaip biauriai tas viskas išrodo! Kaip skaudu ant širdies tą viską matant arba girdint! Užmetę švesti Kalėdas saviškai, ukininkai — kaip tvirtina valdžia savo atskaitose — duoda ant maskoliškų eglikų savo kruvinai uždirbtą grašį ir sykiu su savo vaikais bėga į mokyklas ant tų eglikų pažiopsoti paklausti maskoliškų pamokslų ir dainavimų, pasidžiaugti, kad jų vaikai gieda „Bože caria chrani“... ir už tai gauna, kaip koki ubagai arba pavargėliai, nuo maskolių pyragus ir saldumynus, arba gudiškas biauriausio turinio knygutės, už pačių ukininkų pinigų nupirkta. Ir už tą ukininkai bučiuoja dar maskoliams — valščiaus mokintojams ir raštininkams — rankas, su ašaromis dėkavodami už suteiktas jiems, prastiems žmonėms, tokias mylistas. Maskoliškas dainas, kurių

\*) Žr. „Cirkuliar Vilenskago učešn. okruga“ 1898 m. N. 5.

\*\*) Žr. „C. V. U. O.“ 1897 m. № 3.

Lietuvos ukininkai suvisai ir nesupranta, maskoliai vadina tautiškėmis; tyčiodamiesi iš mūsų, jie pasakoja, kad tos dainos gaivina meilę tėvynės, daro visus tikrais Maskolijos tarnais. Bet ar-gi mūsų tėvynė Maskolija, ar-gi mūsų tautiečiai maskoliai, kad jų nesuprantamos dainos gaivintų mūsų jausmus ir meilę tėvynės? — Ne! Jos su savo eglikėmis, maskoliškėmis knygutėmis ir visokiais saldumynais ir gražiais žodžiais svaigina mūsų galvas, nori tiktai paversti mus į maskolius ir stačiatikius. Jeigu maskoliai norėtų mums gero, tad ant tų eglikų pavėlytų mūsų vaikams dainuoti ne maskoliškas, bet savo lietuviškas, visiems mums suprantamas ir brangias dainas, dalytų ne maskoliškas, bet lietuviškas knygutes, kalbėtų ne apie meilę caro ir Maskolijos, bet apie meilę mūsų pačių krašto ir mūsų pačių žmonių. Bet jie to nedaro. Jie nori tiktai meiliais žodžiais apgauti mus, kad lengviaus sumaskolinti. O mes, kaip tos kvailios avys, patys dar-gi lendame jiems į akis ir, kaip kokie ubagai, laukiame nuo mūsų kraujagėrių dovanų ir maskoliškų knygų, klausom maskoliškų dainų, kurias dainuoja dar-gi mūsų pačių vaikai ir per pačias Kalėdas! Gėda mums, sodiečiai, gėda!....

\*

\*

\*

Bet ne tas tiktai vienas yra įrankis apmaskolinimo: yra ir daugiau tam panašių.

Gimnazijose ir paviėtų mokslainėse jau ir pirmiaus buvo taisomi valdžios vakarai, ant kurių mokintiniai sako arba skaito prieš susirinkusius svečius maskoliškas eiles ir maskoliškai dainuoja. Nors labai negražu mūsų vaikams dalyvauti ant tų vakarų, bet jie dar nėra taip pavojingi: ant anų ukininkams - sodiečiams ir jų mažiems vaikeliams sunku pakliuti. Ant nelaimės, pragudrėję maskoliai tokius vakarus užmanė taisyti ir valščių mokyklose, kur jau daug lengviau sukviesti ant jų lengvatikius sodiečius ir jų dar nekaltus, bet žingeidžius vaikelius.

Tokie vakarai jau buvo 1897 m., — ir nuo to laiko skaitlius jų kasmet vis dauginas. Dėl pavyzdžio aš čia

trumpai aprašysiu du tokiu vakaru, atliktu žemesnėse valščionių mokyklose.

23 d. vasario 1897 m. toks buvo Rietave. \*) Šitai kaip tą vakarą pagrazinančiai aprašo maskoliai: „Siekis vakaro — suartinti su mokykla ir pritraukti prie jos mokintinių namiškius — tėvus ir gimines“ (suprask: paskubinti anų sumaskolinimą). Dėlei to ant „generališkos repeticijos“ (teip vadinasi priešvakaris, atliekamui prieš tikrąjį vakarą) sukviestė visus mokintinių tėvus ir gimines. Susirinko daugiaus šimto žmonių: daugumas prisėjo stovėti, nes sedžiamų vietų neužteko. Mokintojas pasakė jiems kalbą apie naudą maskoliškų mokyklų Lietuvoj ir apie puikias josios pasekmes. Kaip pavyzdį tam nurodė vieną mergytę — katalikę, kuri pastodama į mokyklą nežinojo nė vieno maskoliško žodžio, o dabar, pasimokinus vieną žiemą jau dalyvavo ant vakaro — sakė gudiškas eiles ir dainavo maskoliškai. Ant rytojaus buvo jau tikras vakaras. Susirinko kunigai, daktarai, dvarponiai, valščiaus staršina su visais storastomis ir daug kitų (daugiaus šimto žmonių). Kalbėjo ir dainavo maskoliškai sodiečių vaikai, kurie pastodami nežinojo nė vieno maskoliško žodžio. Pirmučiausia vaikai pagiedojo „*Božecaria chrani*“... „Labiausiai didį pasivedimą turėjo septintų metų žemaitis Stonskis, kuris pastoj į mokyklą, nežinodamas nė vieno maskoliško žodžio... Už gerą perskaitymą eilių „*Mužičok s nogotok*“ Stonskis gavo nuo aptiekoriaus ir vieno vietinio dvarponio po rublį“. Džiaugsmui svečių, sako maskoliai, nebuvę galo. Mokyklos kunigas Breiva tiktai ir šukavęs: „kad vakaras, tai vakaras, o klebonas (pavardės nėra pasakyta) dėkavodamas mokintojui pasakęs: „Niekados nesitikėjau gauti toki puikų išpudį; Jūs tiesiog stebuklus padarėte su mūsų žemaičiais!“ Po to klebonas išdalijo 12 svarų saldumynų, o mokintojui svečiai sumetė 55 rub. 30 kap. (iš tų pinigų vieno Rietavos kunigaikščio Oginskio buvo paaukauta 15 rub.), kad kitą sykį pataisytų vakarą dar puikesnį.

\*) Žr.: „Č V. U. O.“ 1899 m. № 3.

Kitas vakaras buvo 16<sup>6</sup> d. balandžio 1898 m. Raseinių valsčiaus mokykloj.\*) Susirinko du šimtu vaikų valsčiaus staršina su storastomis ir vaikų tėvai. Šitai kaip apie tą vakarą atsišaukia maskoliai: „ypatingai džiaugsmas ir užganėdinimas buvo ant veidų ukininkų ir valsčiaus (tai yra, staršinos ir storastų), kurie matė savo vaikus dainuojančius ir kalbančius maskoliškai, ir kuriems už tą plojo apšviestesniejie svečiai (tai yra maskoliai). Po dainavimo, kad dar labiaus įtikti vaikams, davė jiems arbatos ir dalyjo saldumynus. Toks pat vakaras 12 vasario 1898 m. buvo ir Telšiuose, ant kurio teipgi susirinko kunigai, aplinkiniai dvarponiai ir kiti — išviso 150 žmonių.\*\*)

Iš to maskoliai džiaugiasi ir giriasi. Paklauskite, dėlko jiems teip linksma? Ar dėlto, kad tie vakarai ištikro atneša vaikams ir jų tėvams dvasišką naudą? — Ne! Jiems linksma, kad tokiu budu jie tikisi greičiau sumaskolinti lietuvius, paversti juos į stačiatikius ir burliokus. Jeigu skaitytojai netikit tam, tad paklausykime, ką kalba apie tą patys maskoliai. Šitai ką kalbėjo 16 d. gegužės 1897 m. Raseinių pavietos mokslainėj pakliuvęs ant tokio vakaro gubernatorius: kada vienas mokintinis Krameras pasakė gudiškas eiles „Rus“, gubernatorius pasišaukė jį, išklausinėjo apie jo tėvus ir tikėjimą ir pasakė jam, kad nors jis ir žemaitis, vienok iškalbą turįs tikro maskoliaus: pagaliaus gubernatorius pasakė: „labai džiaugiuos, kad ant rubežiaus mūsų tėvynės (tai yra, Maskolijos) girdžiu tikrą gudišką kalbą ir gudiškas dainas“....

Taigi matote skaitytojai, gubernatorius džiaugiasi tiktai iš platinimosi maskoliškos kalbos ir maskoliškų dainavimų, bet ne iš apšvietimo, nes kiekvienas iš mūsų turbūt supranta, kad maskoliška kalba arba jos dainos pačios per save negali but pavadintos apšvietimu, bet tiktai įrankiais sumaskolinimo; jeigu viena kalba ir jos dainos apšviestų žmogų, tad mes galėtume užsiganėdinti

\* Žr.: „C. V. U. O.“ 1898 m. № 6.

\*\*) Žr.: „C. V. U. O.“ 1898 m. № 5.

savo lietuviška kalba ir jos dainomis, kurios yra ir gražesnės, ir skaitlingesnės, ir brangesnės mums. Bet maskoliams ne apšvietimas rupi. Šitai ką jie rašo iš priežasties minėto rietaviškio vakaro: „lai tas vakaras bus šviesiu lapu istorijoje platinimo gudiško žmonių apšvietimo katalikiškoj Žemaitijoje; lai jis pertikrįs išklaidytus po Lietuvą valščių mokintojus (maskolius), kad prakaitu vilginama dirva su laiku išduos puikius vaisius\*) supras: sumaskolįs ir pavers visus lietuvius į stačiatikius. ...

Matot, skaitytojai, kaip drąsiai maskoliai kalba ir svajoja apie sumaskolinimą mus sodiečių. Nejaugi ir mes turime sykiu su jais džiaugties iš jų pasivedimo ir mūsų kvailumo? Nejaugi mes turime vaikščioti į mokyklas ant visokių eglių ir vakarų, palikę savo namus, atmetę papročius ir t. t. ir ten klausyti kalbančius ir dainuojančius maskoliškai mūsų nekaltus, nieko dar neišmanančius vaikus ir dukteris, o paskui nužemintai dėkavoti ir bučiuoti rankas maskoliams, kurie dar-gi paskui juokiasi iš mūsų kvailumo ir džiaugiasi iš to? Nejaugi mes neturime namie ko pavalgyti ir duoti savo vaikams, kad einame su jais pas maskolius ir laišome nuo jų stalo bįrančius trupinėlius? Ar-gi mes ubagai, kad imame nuo jų menkas dovanas ir dar-gi už mūsų pačių pinigų nupirktas? Ar-ne geriaus mums tą laiką parleisti tarpe savo kaimynų ir giminių, kur girdžiasi brangi mums giminė lietuviška kalba ir skamba jos dainos, negu sėbrauti su maskoliais? Ar ne gėda mums, sodiečiai, leisti mažus kudikius ant tu biaučių vakarų kalbėti ir dainuoti maskoliškas dainas? Jug tuom mes patys darome savo vaikus apmaskolinimo įrankiais! Ar negailu to septintų metų kudikio Štonskio, kuris, dar sunkiai išstardamas žodžius, sakė maskoliškas eiles? — O tėvai, matydami tą viską, lieja ašaras iš džiaugsmo ir su nusižeminimu laišo tiems begėdžiams maskolberniams rankas. Gėda mums, sodiečiai, gėda! ... Ar-gi mes ubagai?! Neimkime nuo jų

\*) Žr.: „C. V. U. O.“ 1897 m. № 3.

niekados daugiau dovanų, nes ir be jų galime būti sotūs. Tos dovanos nupirktos už pinigus, kuriuos jie ar šiočiu ar tokiu lengvu būdu nuo mūsų pačių išgavo, o paskui nori pasirodyti mūsų geradėjais; mes-gi tuos pinigus kruvinu prakaitu uždirbom, — ir mums nėra ko prieš juos žemintis ir lenktis! Neklausykime tokių kunigų, kurie eina išvien su maskoliais ir jiems tarnauja: tai judošiai mūsų tėvynės ir žmonių, senų papročių ir tikėjimo. Juos geresniejie kunigai mūsų krašto peikia ir niekina — nenori su jais susidėti: tolinkimės mes ir nuo jų!...

\*

\*

\*

Negana to, kad mūsų miesteliuose maskoliai įvedė arbatnamius, su maskolišku Dievu kertėse, caro paveikslu ir maskoliškomis knygutėmis, negana to, kad tuose arbatnamiuose „šinkuoja“ burliokai ir tankiai parduoda smirdantį vandenį vietoj arbatos, — bet dar-gi paskutiniame laike užmanė daryti juose maskoliškus skaitymus žmonėms. Tokie skaitymai atsiliks dykai, nedėldieniais po mišių, kad daugiau pritraukti ant jų žmonių. Ir labai galimas daiktas, kad jaunimas neturėdamas ką veikti (nes kunigai ir tėvai jiems dabar užgina daryti sodžiuose senobinis lietuviškas vakaruškas ir pasilinksminimus) pradės „po visam“ traukti ant tų maskoliškų skaitymų ir ten svaigis savo galvas, nes skaitys jiems ne lietuviškai, bet maskoliškai, ir ne apie reikalingus daiktus, bet apie carą, apie Maskoliją, jos popus ir šventuosius: kas maskoliška girs, o kas svetima — peiks ir niekis. Didesniuose miestuose, kaip Aukmergej, Šauliuose, Šventėnuose ir kitur toki skaitymai dar nėra teip pavojingi: sodiečiai ten esti ne teip drąsūs, — ir dėlto užleidžia savo vietą ant skaitymų žydeliams. Bet suvisai kitaip gali atsitikti mažuose miesteliuose, kur sodiečiai jaučiasi, kaip namie. O ir mažuose miesteliuose ir rengiasi valdžia įvesti minėtus maskoliškus skaitymus. Teip. 1900 m. ji daleido atidengti tokius skaitymus 11 miesteliuose Kauno rėdybos: Lėliunuose, Anykščiuose, Kupiškij, Utenoj, Raguvoj, Kelmuose, Kaltinėnuose,

Šimkaičiuose, Jurbarko ir nekuriuose Zarasų pavietos (miestelyj Krasnogorske?!\*)

Ar yra jau atidengti šitie skaitymai, nežinau, ar turės jie pasivedimą tarpe sodiečių lietuvių, parodys ateitis. Bet jau vienas užmanymas jų mums yra nemalonas, nes pasidaro vienu apmaskavimo įrankiu daugiau. Gal tie užmanymai ir neturi tokio pasivedimo, kaip maskoliai rašo ir giriasi, bet vis-gi tie užmanymai yra. O tas mums ir svarbu, nes jie puikiai parodo, ko mums trokšta maskoliai. Prieš patį apšvietimą niekas negali pasakyti: jis yra labai geistinas ir būtinais reikalingas. Tas-gi mokslas, kurį mums duoda arba bruka valdžia, tarnauja ne apšvietimui, bet sumaskolinimui. Ir tas mokslas vis-gi platinasi. Teip, Vilniaus rėdyboj 1896 ir 1897 m. buvo 187, o Kauno — 165 valščių mokyklos; keturiems metams paslinkus tas skaitlius jau žymiai užaugo: 1900 ir 1901 m. Vilniaus rėdyboj valščiaus mokyklų, jau buvo 221, o Kauno — 184. Skaitlius mokytinių minėtose mokyklose teip-gi žymiai auga. Teip, 1896-7 m. Kauno rėdyboj jose mokinosi 7941 vaikelis ir 930 mergaičių (10 procentas viso skaitliaus), — iš viso 8871 mok.; 1900 ir 1901 m. vaikiukų jau buvo 10 144, o mergaičių — 1545 (13 procentas viso skaitliaus), — iš viso 11 689 mok. Kaip matome, per ketverius metus skaitlius mokytinių užaugo ant 2818 (-24%). Paskutiniame-gi laike valdžia užmanė pastatyti vėl suvisai naujas mokyklas: 100 Kauno rėdyboj ir 50 Vilniaus.\*\*\*) Maskolių valdžia gerai supranta, kaip dabar žmonės trokšta apsišviesti\*\*\*), bet patiems žmonėms rupin-

\*) Žr.: „C. V. U. O.“ 1900 m. *MM* 10, 12 ir 1901 m. *M* 1.

\*\*) Žr.: „Varpas“ 1901 m. *M* 9: įžanginis straipsnis.

\*\*\*)) Kaip dabar žmonės trokšta apšvietimo, matyti nors iš sekančio. atsitikimo: lapkrityj 1896 m. miestelyj Papilyj atidengė nedėlinę mokyklą suaugusiems. Pirmą nedėdienį į mokyklą atėjo daugiau 120 žm. Dėl stokos vietos priėmė tik 100 (61 v. ir 39 m.). Iš jų kat-lietuvių buvo 51, žydų 32. Iš lietuvių visi buvo sodiečiai — piemenys ir suaugę vyrai-darbininkai. Daugumas turėjo 30-40 metų, nekurie net 50 metų. Bet tie suaugę vyrai mokinosi su didžiausia atyda, nepraleisdami nė vienos lekcijos. Bet iš to gali pasidžiaugti tik maskoliai, o ne mes, lietuviai,

ties apie tai nepavelyja: ašvietimą valdžia paima į savo rankas ir naudoja ta savo tiesa, kad ne apšviesti, bet tiktai apkvailinti ir sumaskolinti žmones. Ji nemokina mūsų vaikų prigimtos kalbos lietuviškos, nepasakoja jiems istorijos Lietuvos praeities, neaiškina dabartinio mūsų padėjimo, vargų ir reikalų: ji mokina juos tiktai maskoliškos kalbos ir dainavimų, giria jiems Maskoliją, jos cara, tikėjimą ir papročius, nori tą viską jiems įkalbėti ir antmesti. Dar atmename, kaip neseniai jie stengėsi varyti mūsų vaikus į cerkves ir ten melstis maskoliškai, — bet tas jiems nepavyko. Užtat dabar jie tą patį nori padaryti išpalengvo, kad mes to nepatėmytume ir jiems nesipriešintume. Ir tą viską jie vadina apšvietimu!?...

Ant tų visų valščiaus mokyklų užlaikymo duodame pinigų mes, sodiečiai. O tuo tarpu savo vaikus prigimtos lietuviškos kalbos mokiname ne tose mokyklose, kaip tas turėtų būti, bet slapčia sodžiuose, ant kiekvieno žingsnio drebėdami ir bijodami, kad mus neužkluptų policija ir nenubaustų už tą. Dėlko-gi mums valdžia užgina mokintis net savo kalbos, jeigu jau ji taip rupinas apie mūsų apšvietimą ir trokšta mums gero? Juk kitose viešpatystėse to nėra: ten visi liuosai vartoja savo prigimtą kalbą ir mokinasi jos. Bet tai kitose viešpatystėse, o ne Maskolijoje. Maskoliai ne tokie! Jie ant kiekvieno žingsnio mus skriaudžia ir spaudžia. Jie patyrė, kad mes slapčia mokiname savo vaikus lietuviškai — ir dabar užmanė ir tą išnaikinti ir su šaknimis išrauti. Jie, matote, tikisi sulaukti, kad mes netikėtai nebegalėsime išsimokinti ir melstis ant lietuviškų knygų, bet užmiršime lietuviškai ir kalbėti. Girdite, sodiečiai: ir užmiršime!? Kokių-gi būdu jie užmanė tą dasiekti? —

Kad išnaikinti slaptą užgintą mokinimą vaikų sodžiuose, kad dar plačiau varyti sumaskolinimą lietuvių, valdžia 1899 metuose daleido kaimuose, miesteliuose ir viensėdžiuose mokinti ukininkų vaikus jų pačių namuose,

---

nes jie viską mokinosi maskoliškoj kalboj. O tuotarpu mokindamiesi lietuviškoj kalboj jie butų šimtą sykiu lengviau ir daugiau išmokę, nes ji visiems suprantama ir prigimta. (Čirk. Vil. Okr.“ 1897 m. № 7). Bet jau sakiau, kad maskoliams rupi ne daugiaus išmokinti, bet sumaskolinti

t. y. tokiu pat budu kaip tai darosi slapčia; tiktai ji neužmiršo pasakyti, kad vaikų mokinioju gali buti tiktai maskolis-stačiatikis, kuris mokysės juos tiktai maskoliškai. Tas maskolius vaikščios iš vieno kiemo į kitą, rinks pas save sodiečių vaikus ir mokys juos pas kiekvieną ukininką iš eilios. Užlaikyti jį turės patys ukininkai. Jis gyvės pas juos, valgys ir miegos, o išsimiegojęs gerai ir paėdęs sočiai su visais kalbės maskoliškai. Vienu žodžiu, ukininko lietuvio šeimynoj umai atsiras suvisai svetimas žmogus, ir dar-gi maskolis, kuris nusiukęs į kertę žegnosis po tris sykius, šnipinės aplinkui, klausys, ką kas kalba, ir žiurės, ar ne skaito kas lietuviškų knygų, ar nesimeldžia kas ant lietuviškų maldaknygių. Kaip matome, skaitytojai, mūsų namuose atsiras tikras šnipukas ir žandaras, žmogus kitos tautos ir tikėjimo, kuris apie viską, ką mes tiktai kalbėsime, darysime arba mislysime, danėsinės policijai. Koks puikus užmanymas! Dėlto jeigu ukininkai norėtų gauti į savo namus arba sodžių tą naują šventąjį, tad turi visi susirinkti, padaryti „prigovarą“, pasirašyti po juo (žinoma, maskoliškai) su savo storasta, o po to jau kreiptis prie valsčiaus mokiniojo, kurs tą šventąjį jiems ir parupis...\*)

\*

\*

\*

Man rodos, dabar skaitytojai mato aiškiai, kaip maskolių valdžia rupinas apie mūsų gerą ir apšvietimą, kaip ji stengiasi išplėsti iš mūsų ir tuos menkus trupinėlius šviesos, kuriuos mes nors slapčia dar turime. Nejaugi mes sudėję rankas sėdėsime ir ramiai veizėsime ant to, kaip jie mus niekina, skriaudžia ir išjuokia? Ar-gi mes bailios avys, kad negalėtume jiems pasipriešinti? ..

1. Maskoliai taiso mums ir mūsų vaikams per Kalėdas ir kitas šventes eglėkes ir visokius vakarus su maskoliška kalba ir dainomis. Neikime ant tų vakarų ir eglėkių ir savo vaikų neleiskime: užginkime jiems ant jų eiti ir ten sakyti maskoliškas eiles ir maskoliškai dainuoti. Mes busime sotūs ir be to. Namie

\*) Žiur. „Cirkuliar Vilensk. učebn. okr.“ 1898 m. № 9 ir 1899 m. № 3.

su savo šeimyna, kaimynais ir giminėmis dar linksmiau galime praleisti šventes. Neklausykime maskolbernių, kurie tuos vakarus ir eglikes giria: šalinkimės nuo jų! neimkime ir savo vaikams, užginkime imti nuo anų visokias dovanas — saldumynus, pyragėlius ir maskoliškas knygutes: mes ne ubagai, kad prieš juos žemintis ir lenktis turėtume.

2. Maskoliai pastatė mums su savo dievais ir caro paveikslais arbatnamius; įleido juose „šinkuoti“ burliokus, kurie kalba su mumis maskoliškai, tankiai kiša mums pasiskaityt maskoliškas knygutes ir retkarčiais apvagia dar. Jie pastatė juos ne dėlto, kad atpratinti mus nuo girtuoklystės, kad mes galėtume juose pasišildyti ir atsigerti geros arbatos, bet dėlto, kad per tuos skaitymus, kuriuos dabar taiso arbatnamiuose, greičiau mus sumaskolinti. Sodiečiai, neduokime save apgaulioti! Nekalbėkime su tais burliokais maskoliškai, bet lietuviškai, nes ne mes, bet jie mūsų krašte gyvena ir mums tarnauja; neimkime nuo jų maskoliškų, mums nereikalingų knygų; neikime ant jų skaitymų! O dar geriaus: suvisai neikime į tuos arbatnamius! ir namie galime pavalgyti ir atsigerti, negu už baurią arbatą mokėti maskoliams pinigų. Tuom jiems parodysimė, kad suprantame jų sukytbes ir baurius užmanymus ir mokėsime jiems nepasiduoti!

3. Maskoliai rupinas padauginti skaitlių valsčiaus mokyklų; užmanė kiekviename sodžiuj pasodinti po burlioką, kuris vietoj lietuviško mokįs mūsų vaikus maskoliškai ir ant kiekvieno žingsnio šnipinės mus. Nedaleiskime jiems to daryti! Be mūsų-gi „prigovoro“ jie neturi tiesos nė statyti naujas mokyklas, nė mūsų sodžiuose sodinti burliokus vaikų mokinimui. Bet priegtam drąsiai jiems parodykime, kad tą mes darome ne per savo tamsumą, bet dėlto, kad nesutinkame su jų užmanymais, kuriuos labai gerai suprantame. Savo „prigavoruose“ atvirai sakykime, kad mums reikalingos ne maskoliškos, bet lietuviškos knygos, ne maskoliški, bet lietuviški mokintojai, ne maskoliškos, bet lietu-

viškos mokyklos. Pakol-gi jie neišpildys mūsų reikalavimų, nestatykime savo valsčiuose nė vienos naujos mokyklos ir jokių būdu neleiskime į savo sodžius mokintojų — burliokų.

4. Neleiskime nė vienas savo vaikų į valsčių mokyklas pirma, kol neišmokisime jų pas save namie arba paslaptinėse mokyklose gerai skaityti ir rašyti lietuviškai.

5. Vietoj maskoliškų eglikių ir vakarų su maskoliškomis kalbomis ir dainomis taisykime geriaus patys vieni sodžiuose susirinkimus ir vakaruškas su pasilinksminais, su lietuviškomis dainomis, šokiais arba ir teatrais; vietoj maskoliškų skaitymų arbatnamiuose, ant kurių mus kviečia maskoliai, darykime lietuviškus skaitymus, susirinkdami į draugystėles ir kuopas ir išsirašydami lietuviškus laikraščius ir lietuviškas knygeles.

6. Motinos! jūs esate jausmingesnės ir augštesnės doros; jūs labiau prisirišę prie savo kalbos, papročių ir tikėjimo, — neleiskite savo vaikelių ant tų visokių eglikių ir vakarų, neduokite juos į nagus maskoliams dėl apjuokos: užbovykite geriaus juos namie. Prikalbinėkite savo vyrus, labiausiai jeigu jie yra staršinomis, storastomis ar kitais kokiais valsčiaus urėdais, kad jie neitų ant tų eglikių ir vakarų, bet geriaus miegotų namie ant pečiaus, jeigu jau neatranda kito naudingesnio darbo. Jeigu jūsų prikalbinėjimų vyrai ir vaikai neklausytų, — tad dar geriaus padarytumėt, jeigu, nuėję į tuos maskolių namus, pačios su gėda išvestumėt juos už rankos namon, stačiai ir drąsiai pasakę maskoliams, dėlko jūs tą darot. Už tą jums maskoliai nieko blogo negalės padaryti. O nuo gerų žmonių jūs igysite garbę ir pagūdą, kaip moterys... moterys...

Jeigu mes tvirtai to visko prisilaikysime, tad visi maskolių užmanymai perversti mus į stačiatikus išgaruos, kaip rukas: pamatę, kad mes ne avinai, bet suprantantieji savo tiesas žmonės, jie kitaip pradės su mumis kalbėti ir ilgainiui, užmetę savo eglukes, vakarus ir

skaitymus, išpildys mūsų reikalavimus. O kad prisilaukyti to, reikia tiktai biskį drąsos ir daugiau noro. Tą norą ir spėkas, ant galo, galime atrasti meilėje savo gimtinio krašto, kalbos ir tikėjimo. *Jonas Bežemis.*

## Liuosininkas.

Siauru, vingiuotu taku tarp laukelių  
 Rugių ir miežiųėj' išbalęs, basas.  
 Apvilktas sėrmėga veik vienu lopelių  
     Žmogelis liuosas.  
 Ir niekad žodžio nebuvo kitokio,  
 Kaip tik rugojims, verksmas, dejavimas,  
 Da niekad skausmo nekeitėjo tokio  
     Gyvs sutvėrimas.  
 Met's buvo sunkus: lytus vis neliovės,  
 Plakė ir merkė užsėlius mažiukus;  
 Verkdama žemė vos dovanuoja  
     Siaudus ir šiukus.  
 Iš grįčios, vargšas, įskolintos valdžiai,  
 Išvaryts nieko jau netsisveikino ...  
 Tik mazgą žemių įsidėj' ir graudžiai  
     Taku selino.  
 Dangus giedruoja, tykus ryt's vasaros,  
 Ten iš pagirio skamb' aidas dudelės ...  
 Sustoj' ir skvernu nutrynė ašaras  
     Liuosas žmogelis.  
 Liusas, — iš pančių, kokiais jį primušė  
 Namų rupestčiai dėl šeimynos savos,  
 Jau jį išrišo ta knyga bedušė —  
     Baisios „Ustavos“.  
 Liuosas, nes liuoba jau jam nerupėjo,  
 Juk yiskas globoj': kas tvarte ar lauke,  
 Liuosas, nes apleist namelius galėjo  
     Kiekvienam laike.  
 Liuosas, nes nieks jį nesunkin ant svieto,  
 Begu tik dalgis, ką nuo peties svyro,  
 Ir ta rudinė, prakaitu aplieta,  
     Ir laukims myrio.

Liuosas, nes viens jo vaikelis, da likęs,  
Tino iš bado, kurs jį ir užsmaugė ...  
Net šuo sens badą patvoryj užtikęs

Tylomis staugė.

Liuosas! — juk gal eit, sėdėt, gal dejuoti,  
Gal keikt, dantims griežt spaudžiams buvio kieto,  
Gali padukti, verkti, ar dainuoti:

Jam atleis Dievas ...

Gal pastirt šaltyj, kaip žolė nuo šalčio;  
Daužyt sau galvą, kaip bepročiai daro ...  
Dieną, ar naktį — skausmas o ir kančios ...

Nėr nieko gero.

Namelis tavo su visokia nauda  
Nualęs, laukas ir daigtai visoki  
Apkrauti bauda ir mokesčiais.

Tu tiktai dirbkie! ...

Dirbk, dirbk! — mokesčius į kasą nešt turi!...  
Nors viskas pražutų, gyvuliai išdvėstų,  
Badas tave piaus, nieks ant to nežiuri ...

Tik eik į darbą! ...

Ko-gi jis stovi? juk liuosas ... gal kartis,  
Skandītis, arba gyvent verkdams graudžiai  
Ir palengva žut, ar už darbo tvertis,

Nieks jam nedraudžia.

Ir nors sau plaukus rautų kiek tur vieko:  
Kas kenkia, ko reik, nepaklaus jo niekas;  
Nors negyvs kristų — nieks nesakys nieko.

Tai liuosinikas!

Vertė J. Mėmelė.

## Mūsų vaitai (staršinos).

Pas mus rinkimas ukininkų į vaitus dabar pavirto  
į prekystę: kuris ukininkas daugiau duoda pragert  
pinigų, tas ir tampa vaitu. Žinoma, toks vaitas moka  
paskui greit ir išrinkt tuos pragertus pinigus su procentais.  
Toki vaitai karčiamose šimtus prageria su miestiniais  
vis iš ukininkų kišenių. Teip gi lakdina ir ukininkus,  
apsvaigina jų protą ir sanžinę, ir pertai jie su kaimie-

čiais elgiasi, kaip su gyvuliais, o žmonės už tai lenkia prieš vaitą galvą, bučiuoja rankas, skvernus . . . . Vaitai mus geri tik policijai, o ne savo valščionims: jie kas metas pasirupina pristatyt policijai kelias lygiai dešimtis kapų kiaušinių, daugybę kumpių, surių, bulvių, durpų, vis surinktus nuo valščionių. Vaitai varo nereikalingai savo valščionis ant visokių „stuikų“, vežt medegos visokiom „čerpėms“, kaip tai: plytų, akmenų, medžių (Senapilės pav.); užkrauja nereikalingų mokeščių (Kaupiškių valščius, Vilkaviškio paviet). Ant galo jie pavagia ir prageria iš kasų sunkiai surinktą žmonių skatiką, kaip padarė vaitas Višniauckas Šunskų vaišč.; vaitas Treigys Jievaravo valšč. vaitas Lelešius\*) Kvietiško valščiaus (visi Senapilės pav.) ir Balanda, vaitas Žaliosios valšč. (Vilkavišk. pav.). Treigys dar ir dabar sėdi Kalvarijos kalėjime; Balanda paleistas už kauciją, o Lelešius suvis prapuolė.

Pasielgimas vaito Lelešiaus yra žinomas visai Suvalkų rėdybai. Jis praleido visus valščiaus kasos pinigus, išnaikino knygas ir prieš Verbą tą dieną pabėgo, palikęs savo seną tėvą ir namus. Veltui jo jieškojo visa Suvalkų rėdybos policija. Daugelis žmonių neteko sučėdyto skatiko, nes jis daugeliui išdavė neteisingas kvitas, o per tai žmonės negali pareikalaut pinigų. Nuo nekurių žmonių dabar antrą kartą reikalauja sugražyt paimtus pinigus, nes jiems vaitas neišduodavo priėmimo kvitos arba išduodavo neteisingas.

Namai vaito ir kasieriaus areštuoti ir bus parduoti per licitaciją.

Jau nekalbu čia apie pasielgimą mus valščiaus raštininkų, kurie geriaus moka jodyt mus žmonėms ant sprandų. Vis tai vaisiai tamsumo mus ukininkų! *Griežlė.*

Visas, gali sakyti, atsakymas už tokias žmonių skriaudas puola ant valdžios, kuri užgindama mums spaudą prilaiko tamsybę, užkerta kelią apsvarstymui

\*) Buvo rašyta tik apie Treigį („Nauj.“ N. 8 p. m.) Kodėl apie kitus nieks nepranešė? Ar tai bene nesvarbus atsitikimai? Lai nors dabar parašo kas tų ponų darbus gerai žino.

mus reikalų per laikraščius, atstumia žmones nuo kontrolės savo valdininkų ir t. t.

Vaitai (staršinos) veikia pilninteliai priguli nuo pavietų viršininkų (načalninkų, išpravninkų), o tie rupinasi drauge su vaitais (staršinomis) konuodaugiaus pinigų prisilupti nuo žmonių.

Valščionis nemoka apsergėti savo turto teip, kad jokie negalėtų prisisavinti, valdžia pati nestengia apsergėti, o ir nesirupina, užtai teip ir atsitinka.

Gal nelaimingi atsitikimai su pinigais atidarys valščionims akis, ir jie ims daugiau galvoti apie priežastis savo nelaimių ir vargų.

*Red.*

## Dėlei „Stuikų“.

Kas tai yra stuika, kurią mus ukininkai velka kariumeniui slankiojanties iš vienos vietos į kitą per teip vadinamas revijas, rodos nėra reikalo aiškinti. Tai yra išbandęs kuone kiekvienas Lietuvos ukininkas. Štai per pačią darbymetę, kada tau reikia šienas ar javai vežti, atėjo šaltyšius ir užragino, kad ant rytojaus stotum su vežimu į tą ir į tą vietą kareiviškų daiktų vežti. Čia neatsiprašysi, turi leisti žmogų su pora arklių. Atvažiuoji į paskirtą vietą, žiurėk, kad tie prakeikti daiktai ne pribuvę ant vietos... ką darysi, turi laukti jų kad ir 3 dienas. Na, štai jau susikrovei tą kariuminės gėrybę ir veži per visą dieną, sušeri visą pašarą arkliams, važiuok paskui vėl visą dieną atgal su alkanais arkliais. Ir kagi pelnai nuo rundo už tai. Ugi po 2 kapeikas nuo versto ir nuo arklio; teip yra Lenkų Karalystėje, kiturgi duoda po 1 rublį nuo arklio ir nuo dienos.

Galima apskaityti, kiek mūsų ukininkai per tokius revijas kasmet prakiša pinigų.

Teip, Varšavos kareiviškų apielinkėj kas rudenis eina prie revijų 150 batalijonų, 130 švadronų ir 500 armotų. Visokiems daiktams prie tos minios vaisko pervežti reikalinga apie trys tukstančiai vienarklių vežimų. Revijos tęsiasi per 21 dieną vidutiniškai imant, kad iš to skaičiaus reikia išmesti 7 dienas dienavojimo, lieka tada

14 dienų, per kurias kariumenė pereina 280 verstų, imant po 20 verstų ant dienos. Dabar lengva apskaityti, kad rundas už vežimą kariumenės daiktų užmoka 16,800 rub. Bet jeigu atsimisime, kad Lenkų Karalystėj už vienarklį vežimą su žmogum moka nuo dienos po 2 rublių, nesunku bus surasti, kad 3000 vežimų po 14 dienų uždirbtų 84 tukstančius rublių. Ale tai ne viskas, reikia po teisybei sugaišti ne 14 dienų, bet 3 sykius tiek, nes reikia laukti daigtų kariumenės ir paskui nuvežus juosius sugrižti. Tokiu būdu pragaištis bus ne 84 tukstančiai, bet 3-syk tiek, tai yra 252 *tukstančiai rublių*. Gražus rundo atlyginimas — prigulėtų gauti 252000, gaunama-gi tik 16800 rub. tai yra 15 kartų mažiau.

Teip yra Lenkų Karalystėje, kitose dalyse Lietuvos ne ką geriaus yra su ta stuika. Teisybė, gali pasakyti, kad iš kariumenės šalis daug pelno gauna, nes kariumenė suvartoja vietinius produktus, palieka mėsą ir t. t. Ale ne reikia užmiršti, kad kariumenė įneša į mus šalį ir daug nelaimės — užkrečia bjauriomis ligomis, platina girtuoklystę, maskolišką dvasią, vagystas.

Taigi, negali tvirtinti, kad kariumenė galėtų atlyginti kuo kitų aną neteisingą stuikų priderystę.

Tegul žmonės per gminų sueigas reikalauja, kad but teisingiaus paskirstyta ta stuikinė pareiga. Nors toks reikalavimas pagal įstatymus nėra daleistas, bet ant to nėra ko paisyti. Reikalaukite ir gana ir į protokolą įtraukite.

*Sargas.*

## Žinios.

### Iš Lietuvos.

**Lietuviai padeda popams statyt cerkves Lietuvoj.**  
*Biržų valsč.* Panevežio pav., 5 d. kovos mėn. š. m. popas Karališkos Sviato-Pakrovskos cerkvės (netoli Ukmergės) Joan Kaštelianov atsiuntė į raštinyčią „*podpisnoi list*“ № 486 rinkimui aukų pataisymui šios cerkvės. Ateina žmonelės raštinyčion su savo reikalais, ypač pašpartų pasiimti, tai staršina ar raštininkas priverčia per nevalę užmokėti 10—20 kap. „aukų“.

Dabar jau pradėta rinkti „aukas“. Pernai ir-gi buvo išsiuntinėti tokie pat „*podpisnije listi*“ Joano Kronštadsko, tik ne tiesiai į raštinyčias, kaip dabar, o tarpininkams, o tarpininkų atsiųsti į raštinyčias įtaisymui naujos cerkvės Pasvalyį; tada čia surinkta buvo 1 rub.; išsiųsėję arčiau, mes patėmisime, kad tai ir-gi daug. Valsčionys, kam taisote gudams cerkves ir duodate savo skatikus tų, kur būtų galima jų ir neduot? *Ramunėlis*.

**Valsčionių tiesos.** *Griškabudis* (Naumiesčio pav.) Ukininke 1900 m. buvo rašyta apie vaidus tarp Griškabudžio valsčionių ir vietinės administracijos laike rinkimo vaito. Policija iš visos minios tų pasipriešinusių valdžiai valsčionių nurodė kalčiausiais tryliką, kurie po ilgo tyrinėjimo tapo atiduoti po sudu. Sudijo juos Suvalkų „okružnas“ sudas pereitą vasarą ir nusprendė į „areštantų rotas“ (su atėmimų tų tiesų) kaip antai:

Margaitį Petrą iš Žardelių ant 1 metų ir 2 mėn.; Švedą Griškabudžio ir Unguraitį Barzdų teip-gi ant 1 m. ir 2 mėn., paskui Joną Žukaitį iš Žardelių, jo sunų Joną iš Bliuviskių, Balnį — Stugučių, Masteiką — Rygiškių, Jul. Strimatį — Griškabudžio, Gustainį — Bliuviskių, Kromą — Bliuviskių, Rudaitį — Mureikų, Dubininką — Blinviškių — visus šituos ant 1 metų, Opanavičią-gi, buvusį valsčiaus raštininką ant 1½ metų. Opanavičią sudijo priegtam da už „podlogą“ ir už iškoliojimą vaito Urbanavičios (Rago) kanceliarijoje — Liudininkais priešais juos buvo šitie: Žemskių Starša — Strokių, mažesnysis žemskis, pavietos viršininko sekretorius Granacki, nudrėbtasis tuomlaik vaitas Urbanavičia ir jo buvęs pagelbininkas jo svainis Raulinaitis. Tai-gi visa šita, tiesiog sakant, vagių gauja visoms pajiegomis stengėsi parodyti ant minėtų valsčionių kuonobiaurisiai, neteisingiausiai, idant atkeršyti už vieną iš tų šelmių savo draugą Ragą, pavarytą nuo vaitystos. Sudas išvien su valdžia kuonodručiausia laikėsi už šelmus ir pasistengė tuos nekaltus žmones nubausti pagal aštriausią įstatymą. Laike bylos pats sudo prokuroras buk teip pasakęs: „jeigu jus šiandien nenubausti arba paskirti jums visai lengvą bausmę, tai jus kitąkart butumėt da drąsesni ir visai žmogūdiškai užpultumėt“...

Tai-gi iš paties prokuroro žodžių galima suprast, juogei aštriai juos nubaudė tik dėlto, kad jie, kitąkart arba ir kiti

jų draugai kitąkart neišdrįstų priešintis nors ir bjauriausiems valdžios užmanymams. Apkaltintieji iš savo pusės turėjo gana daug liudininkų, bet sudas visai mažai-ką paisęs, kas ką liudijo ant jų naudos. Juosius gynė nepriesiekęs advokatas žydėlis Gordon, kuris buvęs daug pagadinęs jų reikalą; tas žydėlis vis juos ramino, juog tai niekniekis, juog ir be advokato juos sudas pateisintų, ypačiai girdėdamas, kad jie eimanuoja samdytis garsesni advokatą. Žinomas daigtas, žmonės jam užtikėjo, neturėjo tarp savęs gero sutarimo, tuli norėjo, kad tik pigiaus tas dalykas apsieitų, o pagalios ir pats žydėlis iš jų ištraukė gana daug. Toliaus jie padavė apeliaciją į palatą, vienok palata patvirtino sudo nusprendimą, nežiurint ant to, kad ir advokatą garsų turėjo pasisamdę Varšavoje.

Potam jie davė kasaciją į Senatą, bet neseniai sulaukė žinią nuo savo advokato, jog Senatas ir-gi neatmainęs nusprendimo. Tuli jau pasiuntė prašymus ant Augščiausio vardo. Matote, kas tai yra valsčionių tiesa išsirinkti norimą vaitą, sudžią ar launiką, kaip už tą tiesą turi sunkiai kentėti, jeigu pasiremdami ant jos valsčionys drįsta priešintis nors tokiam pavietos viršininkui, t. y. jo sauvalei.

*Ttt.*

**Mus valsčių ponai.** *Renavas.* (Telšiu pav. Žydikų volastis). Užpernai metą beveik visoj Žemaitijoje ir nekuriuose dalise Lietuvos buvo išlipdyti atsišaukimai „Lietuviai ir Lietuvaitės!“ Tie atsišaukimai padarė didį išpuolį kaip ant pačių žemaičių, taip ir ant gudų. Mažeikių ir Tirkšlių policija per visą dieną neišėjo laukan iš triobos, nes buvo skelbiama buvę žemaičiai tą dieną išpiausę visus ruskius. Žemaičiai, žinoma, ir nemislyjo jų piauti, bet policijantų kinkos drebėjo — „ant vagies mat kepurė dega“.

Darbas buvo atliktas labai gerai, tik papuolė V. Vizgaudis, bet ir jis prabuvęs kalėjime 6 savaites buvo paleistas.

Dabar jau visi beveik buvo ir užmiršę tuos atsišaukimus, bet vienas išgama, Renavo valsčiaus storasta Taujienis, vėl atnaujino kalbą apie atsišaukimus netikėtai tarp žmonių, bet ir tarp valdžios tarnų, kurie sukėlė jau visus šnipukus. Priežastis buvo šitokia.

Šiomet žydiškiai ant „skodo“ išrinko tą patį išgama Taujienį į storastas ant trečio jau rako t. y. 7 metų. Reikia žinoti, kad tas pats Taujienis pirmiausia buvo jau buvęs štaršinu

ir jau išmokęs, kaip žmones skriausti ir vilioti nuo jų kyšius: kurie jį magaryčavo, tie buvo geri, bet kurs jį užpykino, tokiam jis ant vietos atmonydavo. Į storastas tapo jis pakeltas ši kartą, kaip ir pirmiaus, vien tiktai per pinigus. Prigirdys budavo kelis girtuoklius, o tie ant „skodo“ patol šauks, pakol neperšauks visus; pišorius, žinoms, gavęs jau pirmiaus ant magaryčių, tuojaus surašė „prigavorą“, ir storasta buvo išrinktas.

Prie mūsų visi dalykai tokiu budu atsilikdavo lyg pat šio laiko. Bet ant laimės, dabar atsirado keli vyrai, kurie apsidrąsino teisybę surasti. Susitarė tarp savęs keli vyrukai, Jokubas Skeivis ir Vikterinas Skeivis ir daug kitų ir padavė prašymą prie pasredninko, kad storasta tiktai per pinigus įsipirko ir kad ne visi ant to sutiko. Pasredninkas tuojaus sušaukė antrą „skodą“ ir nabagėlių storastą atstatė nuo tarnystos. Paskiau dar pasirodė, kad jis daug dar „podlogų“ padarė, daug žmonių nuštropavo, o pinigus sau pasiėmė. Pasredninkas tur dabar jį po sudu atiduoti ir, anot jo, turėsęs į kalėjimą papulti ant 2–3 metų.

Matydamas nabagėlis, tokią didelę nelaimę, pasimislijo kitiems atmonyti, o valdžiai pasigerinti. Surašė jis apie 35 jaunus vyrus ir padavė žandarų kapitonui prašymą, kad jis pributų čionai ištyrinėt antrą syk, kad jis padėsęs susekti jam visus tuos kaltinikus, kurie klijavo atsišaukimus! (kaip girdėt jis noris papirkti liudytojus, kurie liudytų ant tų, kuriuos jis kaltis! Dabar turės greit atvažiuot žandarų kapitonas ir daug dar kitų. Matysime, kaip čia bus.

Broliai nenuliuskim ir nesibijokimės gudų! Tvirtai turėkimės prieš juos ir tikėkimės geresnės ateities.

Su tuom išdaviku Taujieniu mes žinosim, ką padaryt!

*Sediškis.*

**Rusiški laikraščiai valsčiuose.** *Švėkšna.* „Siev. Zap. Slovo“ № 1118 nuo 5 I-1902 m. p. D. aprašo likimą maskoliškų laikraščių, kuriuos valsčių kanceliarijos išsirašo. Iš jo pasirodo, juog kanceliarijos mėgsta išsirašyti apskritai gana daug laikraščių, tai-gi pinigų žmonės išduoda ant jų nemaža. Klausimas, kam jie? Kokia iš jų nauda? Žmonės tarsi išsirašo (buk teip išeina) sau pasiskaitytų, o čia „pišoriai“ pasiglemžia juos sau... Dar-gi kad jie skaitytų... gal kiek vis protingesniais

liktų?! Bet ne. Visi beveik laikraščiai einą ar pišoriaus pačiai ant suviniojimų ar piragų, ar jo vaikams ant lėlių ir žaislų... Žinoma jug, kiek pišoriams terupi raštenybė, užvis, jei daugybė iš jų turi daug „linksmesnius“ papratimus.

P. D., iškeldamas į padanges puikų buk valdžios išduotą parėdymą valščiams išsirašinėti rusiškus laikraščius, gailisi matydamas, juog vietoj atnešti žmonėms naudą jie eina ant nieko. Kokia jautri p. D. širdelė! Kaip-gis!... Jis ant galo pataria atiduoti laikraščius patiems žmonėms į rankas, kad jie patis šviestų, juos skaitydami ir viens kitam apipasakodami perskaitytas žinias: žmonės, girdi, nebegaudytų tuokart kiekvienų žinių iš... oro!! O gal ir iš... užsienio (užrubežio)?

Aš kitaip pasakyčiau ir patarčiau žmonėms: išsirašinėti tik tokius laikraščius, kurie butinai reikalingi yra dėlei informacijų vedimui valščiaus reikalų, o kitus maskoliškus literatūros laikraščius\*) mesti į šalį; vietoj jų — kiekvienam priderėtų gabentis sau *lietuviškus laikraščius ir knygeles iš užsienio*. Jei „pišorius“ nori, gali *pats* išsirašyti, o žmonėms nėra reikalo ir neišpuola duoti tam pinigų. —

**Maskoliški skaitymai.** Švėkšna Kauno gub. *Siev. Zap.* Slovo N. 1126 nuo 14 I — 1902 m. p. D. rašo apie maskoliškus skaitymus vietinėje vaikų mokykloje ir maskoliškas dainas bei deklamacijas, kurias buk labai puikiai (nėr už ką girti!) vaikai atlikę... Mat jau ir maskoliškai vaikai pradeda gudintis kakarinę plėšti... Kad tik neprimirštų savųjų, daug tur-būt gražesnių už kokią „*Bože caria koroni*“ dainelių!...

Zmonių buk susirinkę buvo gana daug, bet daugiausiai buvę miestelėnai. Žinoma jug, kas eis žiurėtų tokių dalykų, jei ne miestelėnai, įpratę vėpsoti!..

P. D. skundžiasi, kad klausytojai maž tesiklausę skaitymų, bet daugiausiai klausę vaikus pasakas pasakojant. Sako jis, buk žmonės maž dar tesuprantą literatiškąją maskolių kalbą. Tuotarpu man pačiam teko nesenei buti Švėkšnos apylinkėj ir persitikrinti, juog žmonės ne tik ką nemoka *literatiškosios* maskolių kalbos, bet ir šaip-teip pažleberuoti... Ką moka, tą moka — tik keikti *ištikrujų* gerai moka maskoliškai.. Bet tai pataikys, regis, ne tik žemaičiai bei lietuviai, bet ir kitos

\*) kaip štai: *Niva, Rodina, Živopisnoje Obozrienije, Sviēt* ir t. t.,

tautos žmonės. Apskritai, maskoliška kalba, kaip žinovai sako, tam tikslui labai tinkanti.

Ir užsigedo žmogus, kad žemaičiai jau mokėtų maskoliškai ir suprastų kokius tų budelio skaitymus!

Gėda švėkšniškiams, jei kurs vaikščioja ant tokių maskoliškų skaitymų; — per juos maskoliai nori jus kaip — nors arčiaus prisitraukti, kad paskui visai jau galėtų įpainioti į popo sijonus. Jug cerkvė jau tur-but neužilgo bus pas jus! Tai-gi sergėkitės ne tik patis skaitymų, bet neleiskite tų nė savo vaikų!...

Gėda p. D., kurs nežino sau vietos ir steigias prisimeilinti maskoliams po maskoliškus laikraščius. —ir —ir.

**Policijos sauvalė.** *Senapilės pav.* Verbų nedėlio! tryš vyresnieji žemsargiai, paviėtinis, miestinis ir kaiminis, padarė kratą pas Puskelmų kaimo ukininką J. Bražį (Kvietišio val.), buk tai jieskodami vaito Lelešiaus. Bražio tuom kart nebuvo namie. Žemsargiai radę užrakytas duris seklyčios, atsinešė kirvį ir išlaužė duris. Čia jie rado raktus, su kuriais atsirakino šėpas, skrynias ir stalčiukus. Visus popiėrgalius išvuostinėjo stalčiukyje ir šėpoje ir niekur nerado vaito Lelešiaus, dagi jieskojo ir drapanų kišėniuose vaito. Bet viskas liko veltui ir, pasėmę šaudyklę Bražio, išvažiavo. Ant rytojaus šaudyklę Bražiui sugrąžino, nes jis turėjo ant jos bilietą. Kratą darė be vaito ir šaltyšiaus, tik su dviem liudininkais, Pačėsa ir Pažėra, daržininkais iš to paties kaimo. Brazys žada skųst žemsargius už išplėšimą seklyčios. Kuom viskas pasibaigs, pamatysime toliaus.

Tokias kratas darė pas kelis ukininkus Senapilės apygardos. *Dagis.*

**Policijos bičiulis** *Šunskų vals.* (Suv gub.) Uosupio kaime gyvena ukininkas M. Arnastauckas kuris patyręs bilekų priešingą valdžiai, neužlaiko slapybėj. Štai privesiu vieną atsitikimą: Pagal sudo nusprendimą turėjo atbut kalėjime dvi sanvaites P. Bliudžius iš kaimo Klevinės. Bet dėlei savo reikalų P. B. nepribuvo ant išakytos dienos; viršininkas atsiuntė žemskius, idant pristatytų jį į kalėjimą; bet P. B. pasislėpė. Teip praėjo du, ar tris mėnesiai.

Vieną dieną nuvėjo ing Uosupį pas vieną ukininką atlikt koki tai darbą. Jam be dirbant atėjo ukininkas Matjošius

Arnastauckas ir patyręs, kad P. B. da neatliko kalėjimo, tą pat dieną nuvažiavo į miestą ir današė apie tai viršininkui. Tas paėmęs žemskius atlėkė, kaip akis išdegę, ale nieko nepelnė, nes P. B. gavo apie tai žinią pirmiau, o kad ne kas kitas apie tai pasakė viršininkui, tai matyt aiškiai iš to, kad parvažiavęs davė žinią visam kaimui, kad apsisergėtų, nes busenti krata pas visus.

Tai mat koki policijos bičiuliai atsiranda mūsų tarpe.

*Žingeida.*

**Geležinkelių tarnai. *Pilviškiai.*** (Marijamp. pav.). Netoliese miestelio yra geležkelio stacija, vadinama *Pilviškiai*; ji priguli prie mažesniųjų stacijų, vienok per ją išeina labai daug tavorų. Užtai-gi stacijos urėdninkams čioniai puikiai klojasi; jie jie priimdami siuntimui, ar išduodami tavorus lupa nuo kiekvieno, kiek tik gali. Jeigu parėjo koks daigtas, reikia atsiimti, tai jau turi nuplėšti viršaus, nekaip priguli pagal „tarifą“. Nors ir butų jau visas kelias apmokėta ant vietos išsiuntimo tavoro, bet Pilv. st. „prijemščikas“ arba viršininko pagalbininkas Kisiel (pavardė) turi da šiek-tiek nuplėšti ant savo naudos.

Ir da kaip begėdiškai plėšia ir kiek bereikalo privargina? Štai daleiskime, parėjo kam kuliamoji ar akselinė mašina, atvyko žmogus atsiimti savo daigto, o tie stacijos ponai tiesiog jam sako: jeigu duosi du ar tris rublius, tai šiandien mašiną gausi, o jei ne, tai lauk rytojaus, o ryt pasakys tą patį, jeigu žmogus nenorės umai jiems atidaryti kišenių. Arba kartais, jeigu žmogus ateis dasižinoti, ar da ne parėjo laukiamas daigtas, tai, nors ir butų jau parėję, vienok susimokinę sako, juog da nėra: o jeigu tuotarpu žmogui per kitą-ką pasisėkė patirti, kad jo daigtas jau pargabenta, tik „prijemščikas“ su Kisieliu tyčia meluoja, ir žmogus tada drąsiai nuo jų reikalauja, tai jie tuomet pasako, juog da reikia tiek ir tiek damokėti už kelią, ką ir turi jiems damokėt, nės kitaip neišduoda daigto, kad ir jokio damokėjimo ištiesų nereiktų. Žinoma, kuris arti stacijos gyvena, tai tasai ir rytojaus gali palaukti ir vėl gal ateiti su jais lodytis, bet kitas dalykas tam, kur yra atvykęs už penkių, šešių mylių, tai jau suvis jam nesmagu kelis syk žyguoti dėl atsiėmimo daigtų nuo stacijos.

Šitie šunlupiai teip yra dideli begėdžiai, kad net išplusta žmogų, ką jų šunystei drįsta priešintis. Kartais jie plėšia da ir su privadžiojimais: „ar tau didelis daigtas užmokėti tą porą rublių — jug mašina tau keleriopai uždirbs“. Arba štai koks buvo atsitikimas: vienas žmogus atėjo daigtų štai, Kisielius padaro jam skaitlių ant popieros, vadinamos „*nakladnaja*“ ir pasako, kiek reikia užmokėti, — žmogus tuojaus žiuri į tą popierą ir randa kur-kas mažiau.

„Kodėl čion mažiau?“ — užklausia žmogus, rodydamas į popierą.

„O kam tau reikia žinoti, ar tu koks kontrolierius?“ — prisakyta, tai ir mokėk! — piktai atkirto Kisielius.

„Aš norėčiau, kad įrašytumėt į tą popierą, už ką viršaus nuo manęs reikalaujate“, — toliaus kalbėjo žmogus.

„Kad tu prageri ant syk keletą rublių, tai tau nė į galvą nepareina, o kad čion, tai da tokį ilgą ginčą keli-da pikčiau suriko K.

Labai gaila, kad mūsų žmonės lengvai apsilaidžia tokiais šunimis, duodasi skriausti, o jug prigulėtų už kiekvieną tokį pasielgimą skūstis augštesnei galgelio valdžiai, tai toki šunpalaikiai šiek-tiek prisidengėtų tokių savo bjaurių darbų ir nevargintų žmones bereikalo.

Pirmiaus šito „prijomščiko“ buvo kitas, teip-gi didelis plėšikas, kurį Pilviškių žydėliai apskundė už lupimą vyresnei valdžiai, ir liko pavarytas nuo tarnystos; prigulėtų ir šitamjam įtaisyti tokias kilpas.

Abelnai sakant, kad žmonės būtų kur-kas drąsesni savo reikaluose su visokiais urėdninkais, nepraleistų geruoju ne vieną jų pikta pasielgimą su žmogum, skūstųsi augštesnei valdžiai, tai ir pati valdžia labiau ant to atkreiptų atydą, be abejonės pradėtų aštriau valdyti mažesnius šunelius, t. y. ir pati iš savo pusės stengtųsi parodyti daugiau teisybės. Dabar paprastai toki plėšikai kuone visados išsiteisina prieš augštesnę valdžią, o jeigu kartais šitoji truputį ir nubaustų kaltininką, tai tik dėl akių apdumimo žmonėms. *Ttt.*

**Dėl mišių ir išpažinties.** *Sakiai* (Suv. gub.) Kun. Kudirka bijo, kad kur su žmogum nesusitiktų, kad ko nepa-klaustų, o ing jo kambarį, tai nė kojos nekelk, ba visada užsirakinęs, ir jeigu nori duotie ant š. Mišiu, tai tykok kur ant

lauko, o da ant galo ir to nepriima: jeigu duodi tik vieną rublį, tai siunčia pas zakristijoną, kas duoda 2 r., tai to priima. Aš nenorėjau tikėt, pakolei pats nepersitikrinau — gerai, pamislijau sau, nešiu ant Mišiu pas kunigėli, ir gal mažu gausiu pasikalbėt nuo savo reikalo; prėjau prie durų, paklebinau, teisybė, užrakytos, žiuriu per raktų skylę, kunigas sėdi pas stalą, ale negalėjau matyt ką jis tų veikia, ėjau aplink per kitas duris, ir tos užkištos, atsistojęs ir mislyju: ką jis dabar veikia duris užsikaisiojęs, kiba, sakau, pinigų daro, na ką daryt, tas žygis perniek, turiu eit namo, ant rytojaus anksti patykojau ant tako kaip ėjo ing bažnyčią, ir prisiartinęs pabučiavau į ranką ir duodu rublį ant Mišių, tai, vyruti, jis neima, sako: „nešk pas zakristijoną, tai jis priims“, ir nuėjo sau. Einu ir mislyju sau: ar-gi galėtų zakristijonas atprovyt Mišias, tai but labai gerai, gers žmogelis, nekoks didžiulis, jam nereikės nė į ranką bučiuot, ir teip prims rublį, teip ir padariau, nunešiau pas zakristijoną.

— Štai, sakau, atnešiau rub. ant Mišiu.

— „Gerai, gerai“ — atsakė.

— O ant kokių, ar ant skaitytų, ar ant „klausytų“? — paklausė zakristijonas.

— Mą vis tiek, kokias atprovysi, tokios bus geros — tik už dušesles čyščiuoj.

Potam ing kelintą dieną tropijos nueit ing Arbatinę, ugi klausau, tų susirinkę žmonelių, vėl šneka apie kunigėli, kad nepriimęs į spaviednę tuos, kurie važiuoja ing girę kurui malkų parsivežt.

„Tai, vyručiai — sako — pasenau, ale tokių štukų nemačiau, kad už girę negali spaviednės preit, daug kunigų perleidom, o nė vienas nesibarė, ir mės už griekia nelaikėm, ba mės savo vežam, kas mums priguli. Kunigėlis liepia atsisteist su ponu, tai dabar — daryk ką daras, kur tu, biednas žmogeli, sukiesi, čia tave iš kailio neria, ak bėda, bėda, muzikėliams gyvėt ant svieta! prapuolę esame ant dušios ir ant kuno“.

— „Et, ką čia teip daug rupintis, — atsiliepė kits, kaip čia nepreisim Velykinės, tai eisim į Šakių dvarą pas kunigužį, tuo keli vokiečiai busim daugiau.“

— Na, aš da nebuvaу velykinės, — atsiliepe trečias: ale kaip eisiu, tai drauge su kvitele ir tabeliją nusinešiu pas kunigą ir parodysiu, kad mums priguli malkos nuo Pono gaut, tai tada žiūrėsiu, ką jis man pasakys“.

Visi nusijuokė.

Štai tuom tarpu ateina ir dvi moteriškos ir klausia: iš ko čia jūs juokiatės? Gavusios atsakymą, pasakė: „tai tikra teisybė, vyručiai, štai nepersenei buvova po kudikio išivezdyt petnyčios dieną, ir da prie mudviejų buvo dvi, išviso keturios. ugi kai pradėjo ant mus bartis su balsu: „a! šventadien tai jums nereikia Bažnyčios, tik šiokiądien, aš jums parodysiu! — teip ažinot užsarmatijo, kad kone žvakės iš ranku neiškrito, na ar tai čia kunigo protas: šventą dien drutų žmonių kaulus laužo, žmonės šaukia į gvoltą, o kur mės moterėlės su tais mažais vaikialiais, kaip su ėreliais bliaunančiais pasidėsime nabašninkas K. Viržbickas užsakė iš sakyklos, kad moters išivezdyt gal šiokią dieną, kada valnas ruimas, kad nepadarytumėm ubagystės nė kudykiui nė sau. O K. Audirka to nesupranta, jis baras, ale pats nežino už ką, tarytum jis nė nemato, kas Bažnyčioj darosi“....

Ir teip mės gražiai pasikalbėję, išsiskirstėm.

**Dėl pasninkų.** *Veluona.* (Kauno pav.) Ukininkas Totilas iš Pakrituvio atėjo pelenės nedėlioį prie klebono, kad leistų jo dviem sunam, staigiai susirgusiems plaučių uždegimu valgyti su pienu, kolei kiek pagėrės. Kunigas neleido valgyti su pienu, išbarė tą ukininką ir išvarė. Vienok ukininkas klebono nepaklausė ir duoda vaikams pieną gerti. Ar labai baus jį užtai Dievas?

*Šiltutis.*

— *Juodaičiai* (filija Eiriogalos par., Kauno pav.) Mūsų kunigas pelenės dienoje užsakė visiems žmonėms pasniką per 7 nedėlias. Bet ligoniams ir šėipjau negalintiems pasnikauti žadėjo pavelyti ir su pienu valgyti, jeigu ateis prie jo ir atneš jam rublį. Mėgino kiti veltui gauti pavelijimą, bet nemokėjo suminkštinti kunigo širdies. Kitas, neturėdamas to rubliaus, eina prie Eiriogalos klebono, kurs pinigų neimaš, bet leidžias tiktai sykį ant dienos valgyti, ir tai neprisivalgyti sočiai. Du arba tris sykius ant dienos valgyti esą didelė nuodemė. Ar tai gali būti teisybė?

*Pusdavatė.*

**Sundaktariai.** *Palėpiai* (filija Betygalos par., Kauno pav.) Prieš Kalėdas atvažiuo naujas kunigas. Ant pirmo pamokslo apsisakė iš ambono, kokio būdo jis esąs. Apsigarsino teipgi, mokąs gydyti žmones ir už daktariškas patarmes ketino pinigų neimti. Dabar eina prie jo ligoniai net iš svetimų parakvių, daugiausiai, žinoma, moters. Tiesa, pinigų lyg šiolei neima, bet prašo „gastinčių“. Jei parveža prie ligonio su Ponu Dievu, kur jau tikro daktaro būta, jis peržiūri jo vaistus, kitur išpeikia ir savo duoda. Teippat „daktarauja“ kitas kunigas *Šventabrastyje* (arba Jasloje, Krakų parapijos). Kalba žmonės, kad jie ėmėsi svetimo amato dėlto, kad neužtenkų kalėdos ir „mišių“. Kad žmonės būtų kiek šviesesni, nesiduotų teip savęs apgaudinėti.

*Atgalainis.*

## Lietuviai svetur.

Iš Astrachanious (prie įtakos Volgos į Juodasias Marias) 26 d. Sausio (s. s.) tapo padaryta krata pas politiškąjį prasi-kaltėlį J. Čėsna, persikelusį nesenei iš Viatkos gub. Kratą darė žandarų pulkauninkas, jo adjutantas, prokuroras, 3 pristavai, 2 nadzirateliai, prasti žandarai ir žemskiai. Krata tapo padaryta labai anksti, galisakyt naktį — ant 5 rytmetų. Rado daug raštų lietuviškoj ir angliškoj kalboj, vertimus iš Tolstojo, Gorky, Zola porą šimtą liet. dainų, keleta angliškų ir gudiškų tautiškų dainų, susidėjo viską į pundą išsivežė. Tarp tų raštų ne buvę priešingų valdžiai ir dėlto J. Č. nebuvo areštuotas.

Priežasčia kratas buvo skundas. Apskundė jį Konradas Mikuckis, sunus dvarponio iš Ukmergės pav., kuris buvo susi-pykęs su lietuviais, o ypatingai su J. Č. Žandarams buvo pranešta, 1. buk J. Č. gaunąs iš užsienio skrynes uždraustų raštų ir mašinų spaudimui knygų. 2. buk pas jį susirenką kas nedėl visi Astrachanious lietuviai\*) skaityt uždraustas lietuviškas knygas ir dainuoti revoliucijines dainas, 3. buk J. Č. laiką drąsias kalbas ant literatiškų vakarų dramatiškos ir blaivystės draugysčių, per ką platinąs pavojingas idejas tarpe vietinių darbininkų ir t. t.

Žandarai to ir jieškojo ir pats prisipažino; išeidami nuo J. Č. pasakė: „mēs tikējomēs rasti pas jus nelegališką knygyną ir mašiną Undervund spausdinimui knygų“.

\*) Ar daug jų yra Astrachanių ir kuom jie ten užsiima?

29

Kad padavimas skundo žandarams buvo Mikuckio darbas, nesunku suprasti viena dėlto, kad jis pats nelabai su tuo užmąnymu slėpėsi, o antra pats žandarų pulkauninkas pradėdamas daryt kratą užklausė J. Č., ar jis pažįstas p. Mikuckį.

Tarp popierių J. Č. buvo atrasti ir keli adresai kareivių. Pas vieną iš jų Spindžiuką tapo įsakyta žandarų pulkauninko padaryt kratą ir dėlto buvo nusiųstas felbfėbelis su vienu žandaru į Carevską batalijoną. Įėję į kazarmą užklausia:

— Kas čia lietuvis?

— Aš lietuvis — atsakė Spindžiukas.

— Ar iš Kauno gub.?

— Teip.

— Parodyk savo kuparuką!

— O judu ką padėjot į mano kuparuką? — atkiro Spindžiukas.

Tuomet žandarai ėmė jį gąsdyt nuplėšimu „našifkų“ ir t. t., pasitikėdami prigauti jį. Bet Spindžiuko ne mulkio buta. Jis jiems stačiai atkiro: „aš esu kareivis savo rotos, esu po valdžia rotos kamandiero ir be jo daleidimo kratyt savo kuparuko neduosiu!“

Raudonsiuliai, nieko nepešė ir nosis nuleidę išdimbino, o rotos komandieras už tokį apsėjimą Spindžiuką pagyrė: vyriškai sako, padarei, Spindžiuk, tu, matyt, pažįsti įstatymus, kad nedavei daryt revizijos“.

26 d. vasario (s. s.) tapo padaryta krata visame Carevskame batalijone. Iškrėtė šimtus kareivių, išvarstė skrynias ir lovas paėmė daugybę laiškų ir knygų.

Sako, kad tai buvęs atsikeršijimas žandarų pulkauninko už tai, kad jis pagyręs Spindžiuką už pasipriešinimą. *Žvaigždė.*

## Iš svetimų šalių.

**Maskolija.** 15 bandį tulas Balašev, bene buvęs studentas, nušovė *Peterburge* ministerį vidaus dalykų, kartu vyriausiąjį Maskolijos žandarų šefą Sipiaginą. Kad galėtų prie jo prieit, Balašev atvažiavo puikioj karietoj, persirengęs aficerio drapanomis; sakėsi turįs kokią labai svarbią ministeriui popierą. O kad atėjo pas jį ministeris, tai Balašev, paduodamas laišką, suvarė jam porą kulų. Už poros adynų tas jau nebegyvas buvo. Balaševą, žinoma, tuoj areštavo. Per Sipiagino rankas, kaip vyriausiojo žandaro,ėjo ir lietuvių reikalai; ir jam buvo paduotas skundas apie Vonseckio šunystes\*), bet ko-gi kirs varnas varnui akį! Per pernykščius

\*) Žr. N. 11 „Ukininko“ p. m.

ir šiometinius sumišimus Maskvoj jis liepė policijai ir žandarams teip žvėriškai apsieiti su žmonėmis, mušti kas tik pakliuva, grusti į kalėjimus, o tų badu stapint!

Tuloj 24 kovo buvę dideli darbininkų sumišimai. Jiems numalsint, buvusi pašaukta kariumenė. Aficerius liepęs kareiviams šaut į žmones bet tie atsikakė. Aficerius pasiūkė feldfėbelį ir klausia dėlko kareiviai nešauja. Feldfėbelis pasakė, kad kareiviai susikalbėję nešaut, kadangi už metų, antrų ir jie bus tokiais jau darbininkais ir į juos gal liepę šaut. Perpyko aficerius ir išsitraukęs revolverį, ant vietos padėjo feldfėbelį; bet tas feldfėbelis buvo labai kareivių mylimas, ir kareiviai akies mirksnyje iškėlė tą žmogžudį-aficerių ant durtuvų!

**Makedonijoje.** apie kurią jau rašė N 3 „Uk-o“ š. m. *Sp-as*, prasideda tikra revoliucija. Turkai sutraukė į Makedoniją ir Albaniją 300 tukstančių naujų kareivių. Kiekvienam numeryj, kad ir maskoliškų, laikraščių galima rasti žinias apie žvėriškus užpuldinėjimus turkų ant makedoniečių.

Stai 50-60 apsiginklavusių turkų užpuolė naktį ant Krani kaimų ir net namus sugriovė bejieškodami prasikaltėlių 10 ukininkų ant vietos užmušė (terp jų ir 70 metų seneli); popui Stojanui sužeidė kojas, sudaužė burną, išpešiojo plaukus iš galvos ir barzdos, keliose vietose peiliais subadė. Panašių atsitikimų dabar pilna Makedonijoje. Bet ir žmonės jau nebetyli. Makedoniečių komitetai jau ištikrųjų rengiasi su ginklais rankose kovoti už laisvę savo krašto. Dabar jie gabena iš visur šaudykles ir verčia visus makedoniečius jas pirkti. Su šnipukais ir išdavikais moka apsieiti: per paskutinius 4 mėnesius pagal nusprendimą komitetų tapo nužudyta: 12 turkų, 14 pasidavėlių makedoniečių ir 4 šnipukai-rumunai. Dabar pasirodė Makedonijoje naujas laikraštis „Orugje“ (Ginklas) kuris šaukia: „*Laisvė arba mirtis! Šalin tironai!*“ *Pilkis.*

### A. a. Jonas Lapšis †.

Gegužės mėn. p. m. *Peivenų* miestelyj (Telsių pav.) pasimirė Jonas Lapšis, kuris paliko apie save terp žemačių neužmirštiną atminimą.

J. Lapšis buvo be kojų, vaikščiodavo rankomis ir turėjo didelę apskritą galvą ir turėjo nepaprastai išlavintą protą ir talentą. Nuliedavo visokius daiktus iš aukso, „šlifudavo“ brangius akmenis ir taisydavo visokias mašinas. Užsijimdavo jis chemija, fizika ir astronomija\*), turėjo jis visokias elektrybės baterijas . . .

Stai toks atsitikimas aiškiai parodo jo pažinimą chemijos mokslo. Vieną-syk išsinekėjo Lapšis su viena moteriške apie perkuniją.

— Nedidelis čia daikts ta perkunija — sako Lapšis — aš ir pats galiu ją įtaisyti.

— Ką tamsta pasakoji niekus, — viens Dievas tegal perkuniją sutverti. Tuo-tarpu Lapšis sumetė žaibus ir sugrūmėjo baisi perkunija. (Ji padaroma yra suvienijus 2 gazu — gydrogeną su oksigenu) Moteriškė persigando, puolė prieš jį ant kelių ir pradėjo žegnotis.

Be to Lapšis da buvo didžiausiu platintoju lietuvių. Beveik kiekvienam žmogui jis aiškino apie mūsų vargus, rūpesčius ir apie

\*) *Astronomija.* — tai yra mokslas apie dangų, saulę, mėnesį, žvaigždes komėtas, planėtas, meteorus ir tt.

nežmoniškus persekiojimus gudų valdžios. Kaip girdėt, jis turėjo daugėsnei, kaip už 100 rublių, lietuviškų knygų, iš kurių ir pats lavinosi ir kitus švietė. Paskutininiais jo žodžiais buvo: „Draugai, neišmėčiokit mano knygų!“ Daug savo mokintinių paliko Lapšys, kurie lygšiolei dar su gailėsčiu atsimena savo mokinioja.

But gerai gavus plateinį aprašymą a a. Lapšio gyvenimo ir jo darbavimosi. Kaip girdėt, jo gyvenimas pilnas buvęs visokių labai žinotinų atsitikimų.

*Sodietis.*

### Balsas iš Žemaitijos.

Kiek kartą jau susirenkame, kiek kartų mes kalbame apie tą patį dalyką ir nieko gero nesutarę vėl išsiskirstome. Norim mes nutarti, kokių būdu galėtumėm mes pargabenti lietuviškas knygas ir laikraščius iš užrubežio. Kur surasti tokį žmogų, kurs atliktų tą dalyką. Nors ir randame tam tikrą žmogų, tada kitos kokios priežastys atsiranda: tai stoka pinigų, tai prastas laikas, arba kitos kokios kliutys.

Stoka lietuviškų raštų kaip dvasiško peno, kaskarts didesnei prie mus duodas suprast. Tankei girdžias kalba sodiečių: „but gerai ką nors pasiskaityti“. Pirm dviejų metų mes apščiai gaudavome. Buvo viens garsus kontrabandnešis N., kurs mums pristatydavo. Šits kontrabandnešis nešė knygas apie 16 metų. Paskutiniam laike jis po įtekme mūsų didvyrių N. N. su tikrų pasišventimu atlikdavo savo darbą ir daug naudos atnešė pirmam sukėlimui lietuviškos dvasios. Bet jo spėkos pasilpnėjo ir jis apleido tą darbą, o dabar mes neturim nė vienos knygelės pasiskaityti. Nors mes rašinėtumėm visokius geriausius straipsnius, o jeigu nebus kam skaityt, tai vis nieko iš to gero nebus. Jeigu but tam tikros suorganizuotos draugystės, kurios rupintųsi apie pergabenimą knygų ir apie sušėlpimą tų ypatų, kurie neš knygas, žinoma, tuokart darbas kitaip pasisektų. Draugai mislykīm, kokių būdu galėtų lietuviškus raštus pargabenti iš užrubežio, nės be knygų įvesti šviesą tarp lietuvių nėra ko ir mislyti.

*Sediškis.*

### Neteisinga žinia.

Šių mesų „Uk“ N. 3 patalpinta korespondencija vardu: „Per viršininkų bjaurumą žmonės kenčia“. Joje rašėjo gana daug primeluota.

1) viršininkas jokių bėrių nuo Urbanavycios negavo, kaip kyšį.

2) Ukininkai metė galkas ne už Jasulaitį (Griškabudžio valsčiuje tokios pavardės visai nėra) tik už Opanavičią, buvusį Griškabud. valsč. raštininką, kurį daugumas (ne visi) norėjo rinkti vaitu.

3) įmetė į kalėjimą ne Jasulaitį, bet Opanavičių,

4) kalėjimo durų nieks nelaužė, tik grudosi prie kalėjimo, viršininko nieks nemušė ir jis išvažiavo į Naumiestį be didelio strioko.

Šitas rinkimas buvo teisingiau aprašytas jau „Uk-e“ 1900 m.

Neteisingas žinios nužemina laikraštį. per-ką rašėjas privalo akyviau iširti faktą ir tik tuomet paleisti žinią į svetą.

*Tti.*

### Naujos baudmės.

„Uk-e“ N 4 tapo apgarsintos baudmės 9-iems kankintiniams. Nesenei atėjo žinia da apie 3

10. A. Janulaitis — 3 metai Rytinės Siberijos.

30. IV. 02 tapo apgarsintos baudmės Liepojuje

11. S. Žiupsnis }  
12. Bendikas II. } ištremti ant 2 metų.

### Kankintinių kasa.

*Išleista:*

|                                                        |            |
|--------------------------------------------------------|------------|
| L. V. pirmą syk 40 rub., antrą syk 30 rub., trečią syk |            |
| 30 rub. = 100 rub. . . . .                             | 216,00 mk. |
| L. V. ketvirtą syk 50 rub. . . . .                     | 108,00 „   |
| pačto išleidimai . . . . .                             | 2,30 „     |
|                                                        | <hr/>      |
| išviso išleista                                        | 326,03 „   |
| 1. 4. 02 buvo kasoje . . . . .                         | 225,03 „   |
|                                                        | <hr/>      |
| deficitas                                              | 101,27 mk. |

10. 5. 02.

Už kasierių knygininkė M. Z.

### Atsakymai.

*Aitvarui.* „Kur dingsta mūsų mokesčiai tinka.“

*Tilvikui.* „Tai gudiškas raugalas“ tinka.

*Lydžiui.* „Keli žodžiai apie Jurgį Veneliną“ gavome.

*Vėjavaikiui.* „Puota blagonadiožnųjų“ — faktas ne svarbus, juo kad veik apie visus tuos bičiulius jau buvo rašyta. — „Maskolių politika Kynuose“ i „Varpa“ neįtilpo.

*Z-kščiai ir B.* Atsakymas p. Z. taps sunauduotas. Ačiū už kopiją, o yp. už originalą.

*J. Bežemiui.* Mokyklų įtekmė yra pavojingesnė, ne kaip įtekmė minėtų „valdžios spastų“. Butų galima tą rašyti išleisti skyrium, jei tik pinigų užtektinai būtų. — Rašyk Tamsta stambiau! Sunku skaityti, taisyti, o da sunkiau statyti. Skaitant kitas vietas veik reikėtų turėti padidinanti stiklą... Pačto išleidimus galėtume mes paimti ant savės.

*P. K. Kor.* iš Šianlių „apie davatkas ir bedievius“ netinka: parašyta šiurkščiai, su įžiolumu ir pasityčiojimais, ne visai išteisinotinai. Mums tokios koresp. kaip minėta, arba kaip nelemtos atminties kor. p. *Lenkės* daugiau pikto, ne kaip gero, padaro!

*Kvėšeliui.* „Apie ubagus“ nusiūsta i „Nauj.“ Red.

*Artojo Vaikui.* Apysakėlė „Vargdienė“ iksiol da nepateko i mus laikraščius. Mat, kaip Tamsta pats pripažįsti, „tę yra keli žodžiai *panašūs ant koliojimų*“, dėlto be pertaisymo jos talpinti nebuvo galima. O antra, ji reikalavo netik pertaisymo, bet ir perrašymo dalies, nės rankraštis, matyt, buvo patekęs i purvyną ir atsiųstas purvinas. Tai mat koki kartais prozaiški dalykai trukdo išėjimą i svetą gerų dalykų. O i tą tarpą pateko i laikraščius neviens menkas dalykėlis, bet su geresne forma: ne purvinas ir be žodžių, „panašių i koliojimus“.